

FRANK BJERKHOLT:

Gott resultat för regeringen Willoch

Svensk Tidskrifts medarbetare i Norge, redaktör Frank Bjerkholt, har givit oss en översikt över hur den nya högerregeringen under Kaare Willoch klarat sina första åtta månader. Den har haft svårigheter, därför att den är en minoritetsregering, men den har två stödpartier, som båda vill komma in i regeringen efter någon tid och som därför samarbetar i Stortinget. Ekonomin har också varit bekymmersam. Den föregående socialdemokratiska regeringen litade på oljeinkomster, som uteblev, och Willoch vill inte leva på förskott. På andra områden har regeringen hunnit uträtta förvånande mycket. Inte minst gäller detta inom skolan där den nye kulturministern Lars Roar Langslet begär att kunskaper skall förmedlas och inte bara trivsel. Vi i Sverige har åtskilligt att lära från Norge.

Efter omkring åtta månader på taburetterna kan den konservativa norska regeringen under ledning av statsminister Kaare Willoch vara förhållandevis nöjd med situationen. Den allmänna opinionen har nu ett klart intryck av att också Høyre kan regera, även från en minoritetsställning. Kanske är detta något av det viktigaste som kan sägas, när man skall försöka sig på en lägesrapport från Oslo. Høyre har allmänt godtagits som regeringsdugligt. Det är första gången sedan kriget som detta sker. Förra gången det var en icke-socialistisk regering, 1965–71, deltog Høyre som ett av tre samarbetande partier, men även om det var det största partiet var det otänkbart med en konservativ statsminister. Allra minst kunde någon föreställa sig den urbana intellektuelle Willoch i den ställningen.

Det har alltså skett en påtaglig utveckling. Mot slutet av 70-talet växte Høyre till att bli ett folkligt parti med omkring 30% av rösterna, alltså mer än de två samarbetspartierna Senterpartiet och Kristelig Folkeparti tillsammans. Det skulle därför ha varit orimligt att partiet inte fått statsministerposten, då det blev borgerlig majoritet i fjolårets val. När de två andra partierna inte gick med i regeringen utan nöjde sig med att spela rollen som parlamentariska stödpartier, skyldes detta på oenighet i abortfrågan. Kristelig Folkeparti krävde att den nya regeringen skulle ändra lagen i mera restriktiv riktning, men detta ville Høyre inte vara med på. Där hade kravet på kvinnans avgörande roll vid en abort slagit igenom. Senterpartiet ville inte vara med i regeringen när Kristelig Folkeparti stod utanför. Så blev då resultatet en

konserverativ minoritetsregering, som naturligtvis har måst kompromissa med stödpartierna i många fall. Men regeringen har givit ett klart intryck av att stå på egna ben, något som visar sig i att Høyre inte har gått särskilt mycket tillbaka i opinionsmätningarna.

Men i alla fall råder en allmän åsikt att minoritetsregeringen inte bör fortsätta hela perioden. Stödpartierna tycker i det långa loppet inte om att vara utanför och har en tendens att ställa större krav på samarbetet i Stortinget — där majoritetsbesluten utarbetas — än om de hade varit med i regeringen och förberett lagförslagen från början. Samarbetet skulle troligen fungera bättre i en majoritetsregering — fast det skall tillfogas att stödpartierna har visat stor lojalitet. Därtill kommer att det före nästa val otvivelaktigt skulle vara en styrka för den icke-socialistiska majoriteten, om den kan visa förmåga att bilda gemensam regering. Vi kan därför vänta, att stödpartierna går med i regeringen om något år.

Inom Kristelig Folkeparti finns en tendens i denna riktning. Stämningen har där mognat mot en mer realistisk uppfattning, dvs man inser att slaget om abortlagen är förlorat men att detta inte kan hindra politisk aktivitet för övrigt. Deltagande i regeringen bör vara konsekvensen för ett politiskt parti, som tillhör en samarbetande majoritet. Kristelig Folkeparti inser, att man i politiken sällan uppnår det maximala eller det idealiska. Det finns några som naturligt nog pratar om "svek", men det är ett fåtal. I alla fall skall partiet ta ställning till denna fråga på nästa landsmöte.

Vad regeringen uträttat

Efter ett halvt år presenterade regeringen Willoch en lägesrapport, där man hänvisade till 40 olika saker, som den lovat att sätta igång. Mer än hälften hade redan genomförts. Det har blåst en frisk regeringsvind, som nog gjort Arbeiderpartiet litet nedstämt. Andra kan faktiskt regera — också de konservativa.

Den mest iögonfallande regeringsnyheten var lagen om lokalradio och överföring av utländska TV-program per kabel. Plötsligt blev en helig ko, radio- och TV-monopolet, tagen av daga. En serie privata föreningar fick möjlighet att upprätta närradio och ingen tycks ha tagit skada av det — tvärtom. Ett par kabelbolag började importera satellit-TV. Pluralismen lanserades som princip av den dynamiske kulturministern Lars Roar Langslet, och det märkliga hände, att aldrig har en så radikal politisk förändring accepterats så fort av hela folket. Plötsligt var det monopolprincipen som var onormal. Också Arbeiderpartiet följde med av bara farten. Detta var en viktig seger för regeringen.

I skolpolitiken har regeringen infört reformer, som kräver att skolan också skall ge kunskaper — inte bara trivsel. Utrikespolitiken har stramats till så att det inte längre är något tvivel om Norges plats och roll i NATO. Så har förslaget om en nordisk kärnvapenfri zon — som Arbeiderpartiet och dess regering gick in för — lagts å sido och på is som orealistiskt och oförenligt med medlemskap i NATO. Försvarsbudgeten har ökats.

Det ekonomiska läget

Regeringen Willoch tog över ansvaret vid en tid, då de ekonomiska problemen började bli märkbara också i Norge — särskilt därför att tidigare regeringar hade levt för högt på underskottsbudgeter, som skulle finansieras med beräknade oljeintäkter, i förväg uppslukade genom lån. Men nedgång i oljepriserna gjorde det långt mera problematiskt att låta samhället leva på förskott, och i valstriden hävdade Høyre ständigt att norsk ekonomi måste komma i balans. Norskt näringsliv måste göras konkurrenskraftigt igen — utan oljesubsidier. För att skapa tillväxt på nytt gick partiet in för stora skattereduktioner — det lovades sju miljarder i lägre skatter fram till 1985. Kort tid efter att han tillträtt sin nya post måste Willoch gå ut och meddela, att detta nog inte lät sig göra — oljeintäkterna sviktade.

Detta väckte åtskillig uppståndelse och verkade negativt på regeringens renommé. Hade den inte lovat ekonomisk sanering och skattelättnader rent bortsett från oljan? Inom partiet fick Willoch höra en hel del kritik för sitt handhavan-

de av denna sak — och partiet underströk att löftet om skattelättnader stod fast, även om talet sju miljarder inte nämnades mera. I bearbetningen av den statsbudget, som den föregående regeringen hade förberett, strök man en föreslagen skatteskärpning och sparmöjligheterna förbättrades starkt. Ändå tillgodosågs försvaret med extra 90 miljoner. Men på andra områden måste budgeten inskränkas, bl a inom den sociala sektorn, något som stödpartierna hade svårt att godta. I flera fall måste det bli kompromisser. Det betyder, att regeringen har problem med att utarbeta nästa års budget. Den vet att stödpartierna inte går på Høyres linje i skatte- och finanspolitiken.

Just samarbetet mellan de tre partierna om budgeten kommer att bli en viktig prövning av möjligheterna till en majoritetsregering, som troligen är en förutsättning för vidare icke-socialistiskt styre i Norge också efter nästa val. Men regeringen Willoch har otvivelaktigt gjort en god början. Statsministern åtnjuter allmän tillit och respekt som en nykter och fast ledare vid statens roder.